

Romano hangos

10,- Kč

ROMSKÝ HLAS – MĚSÍČNÍK ROMŮ V ČESKÉ REPUBLICE

ROČNÍK 10 • ČÍSLO 6 • VYŠLO 15. PROSINCE 2008

zprávy

MOSKVA – Ruští neonacisté se přihlásili k vraždě přistěhovalce z Tádžikistánu, jehož uříznutou hlavu doručili úřadům v Možajsku na západě Moskvy. Nacionalisté vyhrožují, že se sami pustí do řešení problému s přílivem zahraničních pracovníků v metropoli, pokud úřady zůstanou nečinné.

UKRAJINA – Ve Volyňské oblasti na Ukrajině byl vydán první romský slabikář v Evropě. Publikace je součástí snah o uchování identity tamních Romů, kteří nemají vlastní písemnosti a obvykle používají abecedu země, v níž žijí.

ÚSTÍ NAD LABEM – Policisté, kteří 17. listopadu zasahovali při pochodu pravicových extremistů v Litvínově, se dočkají ocenění. Zhruba deset z nich dostane medaili za statečnost.

BRNO – 12. prosince se ministryně pro menšiny a lidská práva Džamila Stehlíková zúčastnila tiskové konference věnované výzkumu v romských lokalitách na jižní Moravě.

PRAHA – Na náměstí Jana Palacha se 10. prosince večer sešlo zhruba 400 lidí, aby vyjádřili svůj nesouhlas s rasismem a neonacismem. Demonstraci svolalo občanské sdružení Tolerance spolu s Českým helsinským výborem.

BRUSEL – EU po letech čekání sjednotí pravidla pro boj s rasismem a xenofobií. Součástí pravidel bude i sjednocení trestů vězení za podněcování rasové nenávisti nebo za popírání genocidy, například holokaustu.

Haitanka ze země javorového listu v Brně

Multikulturní stisk rukou: Zástupkyně britské královny, mulatka s francouzským jménem původem z Haiti a představitel moravských Romů s českým jménem v muzeu na brněnské Bratislavské ulici. Vpravo: Titul Její excelence Generální guvernérka zní honosně, ovšem Michaëlle Jeanová zná život i z druhé strany – léta pracovala v útulcích pro týrané ženy a v neziskovkách na podporu přistěhovalců.

Foto: autor a Simona Šreková (MRK)

BRNO – Desítky Romů shromážděných v Bratislavské ulici vpodvečer 29. listopadu se dočkaly kolem 17. hodiny. Dlouhá kolona aut přivezla kanadskou guvernérku Michaëlle Jeanovou, která s diplomaty zahájila návštěvu Muzea romské kultury.

Guvernérku, zastupující v Kanadě britskou královnu Alžbětu II., přivítala ředitelka muzea Jana Horváthová. S Jeanovou a jejím manželem, režisérem Jean-Daniélem Lafondem, se pozdravil i zakladatel muzea a předseda Společnosti Romů na Moravě Karel Holomek (foto 1), hudební kulisu obstará-

la kapela Jána Gašpara Hriská. Představitelka Kanady si pak prohlédla prostory a expozice muzea. Ředitelce MRK při tom pokládala různé otázky ohledně romské kultury. „Jaký mají v Kanadě hip hop? A jak se v Kanadě kraluje?“ zajímali se přitom malí Romové, nahlízející zvenku do oken muzea až do konce akce.

Pozornost se soustředila především na „diskusi o romském umění“ s romskými umělci. Na úvod zazpívala 14letá Monika Bagárová. Vysloužila si tak potlesk publika i pozornost člena kanadské delegace Jordana Crouchera,

mladého černošského hudebníka s dredy, který pak spěchal pořídit společné foto.

Samotné setkání romských umělců s Jeanovou se změnilo na politickou kritiku. „Chtěl bych vás přivítat za všechny Romy. Je to pro nás velká pocta, v ČR se ještě nestalo, aby nás jeden jediný vládní činitel navštívil tváří v tvář. Romové v ČR jsou teď vystrašení,“ zahájil debatu Rudolf Bagár, hráč na violu. Eugen Horváth, primáš cimbálové kapely, sdělil, že nemá velký prostor, aby mohl tradiční romskou muziku rozdávat.

Pokračování na str. 2

z obsahu

Reportáž z bitvy o Janov
Neonacisté mění svoji podobu a taktiku.

strana 4

Django Fest posedmé
Jaké novinky přinesl letošní festival?

strana 5

Romské vánoční zvyky
Hodil se lavor, lžíce, chleba i peníze.

strana 6

Houslista Daniel Klempár
Mladý talent chce na vysokou školu.

strana 7

Solidaritou proti nejistotě nejenom v Novém roce

Prvním číslem roku 2009 Romano hangos vstoupí do druhého desetiletí svého života. Co dál můžeme, na co máme jako noviny

s těmito prostředky, lidmi a časem, které jsou k dispozici tady a teď? V době, kdy se všechno nevydělne zeštíhluje a ořezává až na

kost, kdy ceny rostou a začínající světová hospodářská krize seškrtává počet pracovních míst? Co dělat pro řadu těch, kteří denně pro-

cházejí pod okny redakce v srdci brněnského ghetta, a jim blízké v dalších koutech země?

Ze skupin lidí, kteří spěchají s károu starého železa, diskutují nebo jdou v montérkách na stavbu, míří na úřad nebo do herny, chceme více upozorňovat ty, kteří se o svůj úspěch chtějí podělit s ostatními a ukázat, kudy ven z ghetta. Neradi ovšem vidíme, když se třeba kolem pracně vybudovaného společenského centra sejde řada aktivních lidí a vzápětí se rozdělí do dvou skupin (někdy rodin stejného jména), které na sebe vytáhnou klacky. Nebo když někteří romští představitelé mluví o všech Romech, ale myslí spíš svou firmu. To fašistoidní bojůvky známé z Janova na to jdou jinak, chytře: Snaží se představit jako síla, bránící „obyčejné“ Čechy před „nepřizpůsobivými“. A kolem prezidenta, pro

něž není cikánský tábor v Letech koncentrákem, se rodí nová strana, jíž není pochuť, aby se Evropská unie (která má pro menšiny více pochopení) příliš montovala do českých záležitostí. Odpůrci multikulturní společnosti různého, ti drsní i ti uhlazení, přemýšlejí, jak zvýšit svůj vliv, a částečně se jim to daří.

Všechno zlé je ale prý k něčemu dobré. Kéž by to tedy alespoň povzbudilo čím dál víc Romů k poznání, že vzájemná solidarita a férovost jim v těžkých časech v tomto státě zjedná víc respektu než rodinkaření a řevnivost.

Ať už naši čtenáři s tímto názorem souhlasí či ne, redakce všem přeje šťastný Nový rok, v němž jejich výhrady, ostré polemiky, úvahy a novinky rádi uvidíme na názorově pestrých stránkách Romano hangos.

Pavel Pečínka

MUZEUM
ROMSKÉ
KULTURY

PF 2009

Mi Del o Del bacht the sastipen andro Nevo Berš / Ať Bůh dá štěstí a zdraví v Novém roce.

Se svolením MRK se k přání připojuje SRNM a Romano hangos.

zaznamenali jsme

Stálá práce v lesnictví. Asi třetina dlouhodobě nezaměstnaných se může při kvalitním vedení zařadit opět mezi trvale pracující. Vyplývá to ze zkušeností brněnské firmy Bauherr, která zaměstnává dlouhodobě nepracující a Romy. Firma jim zajišťuje práci na pozicích, které by jinak zůstaly neobsazeny, hlavně v lesnictví. Nyní zaměstnává asi 60 dělníků. Spolupracující firmy však nabízejí práci pro dalších 800 lidí.

Ukončení a pozastavení činnosti více než dvaceti politických subjektů. Vláda řeší dilemma, zda podá Nejvyššímu správnímu soudu návrh na rozpuštění sedmi politických stran a návrh na pozastavení činnosti dalších 15 stran a hnutí. Rozhodnutí se týká především stran, které opakovaně porušily povinnost tím, že nepředložily Poslanecké sněmovně úplnou výroční finanční zprávu. Rozpuštění hrozí i Romské občanské iniciativě ČR.

Hlavním problémem romské menšiny v Břeclavi je bydlení a dluhy na nájmech. Vyplývá to ze studie, kterou na zakázku vlády vypracovali odborníci z Masarykovy univerzity v Brně. Podle studie se radnice situaci romských neplatících snažila řešit jejich vystěhováním. Strategie však nakonec postihla zcela jiné rodiny, zpravidla platící, uvedl autor studie Štěpán Ripka.

Rozšířená výuka estetické výchovy. Na začátku školního roku vznikl pro Chánov zajímavý pilotní projekt pod patronací ENVI-A. Má podpořit dobrý vztah sociálně znevýhodněných dětí ke vzdělání. Za tímto projektem stojí Iveta Millerová a altruistický architekt Michal Šourek.

IQ Roma servis má novou pobočku

BŘECLAV – IQ Roma servis s Agenturou pro sociální začleňování otevřel 1. prosince pobočku v Břeclavi-Poštorné na ulici 1. Máje 39. V novém působišti nyní působí dva terénní pracovníci IQ

Roma servis. Spolupracují s více než padesáti klienty hlavně při hledání bydlení a zprostředkování zaměstnání. **Ivona Parčiová**

Autorka pracuje v IQ Roma servis (<http://www.iqrs.cz>)

Romský život otevřel klub Khamoro

JABLONEC NAD NISOU – V listopadu 2008 získala romská mládež z Jablonce nad Nisou zázemí pro volnočasové aktivity. Občanské sdružení Romský život zřídilo za podpory ředitele pojišťovny Kooperativa v severních Čechách

Oldřicha Horáka klub Khamoro. Sídílí v Jungmannově ulici 8. Tři dny v týdnu v době od 14 do 17 hodin se tak mohou romské děti věnovat zdarma výtvarné, dramatické, taneční nebo hudební činnosti pod dohledem odborníků. **Roman Vacek**

V Terne čercheňa zabodoval Olomouc

HRANICE NA MORAVĚ – Dům dětí a mládeže uspořádal v pátek 29. listopadu šestý ročník taneční soutěže Terne čercheňa za účasti souborů z Olomouce, Moravského Berouna, Ostravy, Lipníku nad Bečvou, Šumperka a Přerova. Akce se konala v Jugo klubu v Hranicích, moderoval ji Robert Sutorý. Dětem tleskalo kolem 150

diváků. V kategorii romský čardáš získal první místo soubor Amare ternore z olomouckého SRNM, druhý byl přerovský soubor Miloto a třetí soubor z pobočky SRNM Moravský Beroun. V kategorii hip hop vyhrál soubor z Hranic na Moravě. Poděkování za organizaci patří Robertu Sutorému a Blance Šoralové. **Jiřina Somsiová**

Nečas o holocaustu a vile Rudolfa Hösse v Osvětimi

Ctibor Nečas při křtu Bulletinu MRK.

Foto: MRK, Simona Šreková

BRNO – K debatě o romském holocaustu s historikem Ctiborem Nečasem a ke slavnostnímu pokřtění Bulletinu Muzea romské kultury se ve čtvrtek 27. listopadu sešla asi třicítka zájemců.

Nečas zde mimo jiné popisoval svůj výzkum židovské tematiky v roce 1988: „Byl jsem ubytovaný přímo ve vile velitele Osvětimi Rudolfa Hösse. Vždy po ukončení prohlídek se areál zamčel a já zde zůstal sám. Jedním oknem bylo vidět na appelpplatz a druhým šibenici, kde po válce Hösse oběsili,“

vysvětloval historik pochmurnou atmosféru kolem ještě pochmurnějšího tématu. Pak hovořil o portrétech vězňů, namalovaných v Osvětimi, a osudech těchto lidí. Do následné diskuze se mimo jiné zapojil i ředitel Sudetoněmecké kanceláře v Praze Peter Barton. Zajímalo ho, zdali byly za války něčím odlišné osudy Sintů, tj. německých Romů.

Při závěrečném křtu časopisu MRK vínem v sobě Nečas nezapřel historika ze staré dobré školy – obával se, aby víno příliš neznehodnotilo křtění exemplář. **(pp)**

Cesta tam a zase zpátky

To je ale paradox: ekonomická krize dává Romům šanci. Prakticky všechna dosavadní „řešení“ problematiky Romů, z nichž většina propadla na sociální dno, vyžadují, aby se „přizpůsobili“ většinové společnosti. V praxi to znamená: Romové, zapomeňte na své zvyky, rodinu, naučte se žít jako „bílí“, usilujte o co nejvyšší vzdělání a veďte k tomu děti, pusťte do svých příbytků masovou kulturu, nakupujte v hypermarketech, dívejte se na televizi.

Jaký je to rozdíl proti volnému životu ve velkém rodinném společenství, jejíž členové si pomáhají, žijí pospolu ve velkých domech, zazpívají u ohně a pracují jen tak, aby to dávalo smysl a uživili sebe a rodinu!

Jestliže se donedávna zdálo, že není pro Romy jiné cesty než se přizpůsobit životu většiny, přijmout její kulturu a normy, dnes už to tak jisté není. Většinová společnost se ve stávající hospodářské krizi drží za nos a ptá se: máme sloužit my kapitálu, nebo kapitál nám? Ptá se právem, protože roztočená spirála spotřeby vnějších statků se rozkmitala a hrozí tuto civilizaci vyvrátit z jejich mělkých kořenů.

Vozit chleba přes půl světa?

Po tisíciletí byli lidé ve svých sídlech odkázáni většinou sami na sebe. A fungovalo to. Rolník na jaře zasel, držel si kozu nebo krávu, ten úspěšnější koně, s nimiž obdělával pole, která hnojl hnojem svých zvířat. Rodina si pekla chleba, stloukala máslo, vyráběla sýry. Co nespotřebovala, prodala ve městě na trhu, kde

si za stržené peníze mohla nakoupit ošacení, nářadí a jiné potřeby, popřípadě přispívala na učitele, který učil její děti. Nerozptylovala se akčními americkými filmy v televizi, ale po večerech si vyprávěla o svých předcích, probírala běžné denní problémy či poslouchala krajánka, který hodně viděl, uměl poradit, a také za poskytnutý nocleh a jídlo pomohl s prací.

Dnes je to jinak. Aby se rodina uživila, pracují dospělí v anonymních fabrikách, kde celý den kroutí nějaké drátky, nebo dělají jinou práci, o jejímž smyslu se mohou jen dohadovat. Dostávají za to peníze, ty mohou utratit za chleba a jiné potraviny, které se do země vozí přes půl světa, nejčastěji ze zemí, kde jsou větší chudáci než my. Kupují si předměty, o jejichž nezbytnosti nejsou přesvědčeni, ale přesvědčuje je reklama. Prospěch z toho má úzká vrstva protřelých zbohatlíků, která odře výrobce i spotřebitele, aby na ni zbylo co nejvíce. Nepřišel čas to změnit?

Budeme to ještě umět?

I v „bílé“ společnosti existují projekty, jejichž prostřednictvím se lidé vrací k trvale udržitelnému způsobu života. Mladí i starší, kteří si uvědomují prázdnotu materiální kultury, hledají místa, nepostižená zbytnelou civilizací, místa bez hypermarketů, dálnic a silnic první třídy. Snaží se hospodařit a žít v souladu s přírodou. Jde to těžce, lidé si přece jen v průběhu minulých sta let zvykli na jiný způsob života, nezávaznost a pohodlí. Ale jde to.

Cikáni a etnicita: nová kniha kulturních antropologů z Plzně

PLZEŇ, PRAHA – Do knihkupectví přichází sborník **Cikáni a etnicita. Zahrnuje 12 textů publikovaných ve světových, hlavně antropologických časopisech v období od 70. let do současnosti.**

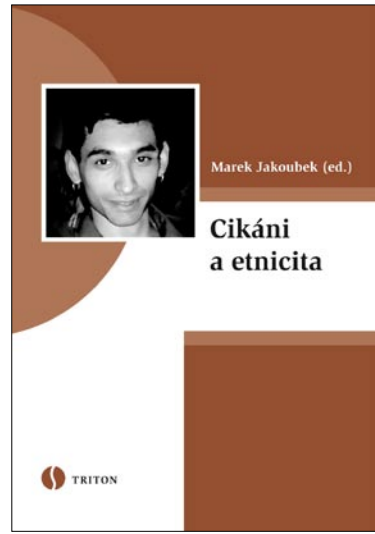
Jejich autoři patří k intelektuální špičce ciganologických studií, přičemž do výběru editora Marka Jakoubka se dostaly ty jejich práce, které se zaměřují na utváření etnické identity u různých cikánských populací. Představa existence etnické skupiny Cikánů / Romů zde nestojí v poloze východiska, o němž nelze diskutovat, ale jako otázka, kterou jednotliví autoři řeší se zřetelem

k různým sociálním i geografickým souvislostem. V českých podmínkách představuje posuzovaný sborník přínos, protože do zdejších diskuzí přináší hledisko renomovaných zahraničních autorů píšících z pozic různých společenských věd, a nikoli z pozic romantické obhajoby Cikánů / Romů či v zájmu politických požadavků jejich domnělých reprezentantů.

(Jakoubek, Marek /ed./ (2008): *Cikáni a etnicita*. Praha, Kroměříž: Triton, 408 str., cena 399 Kč)

Tomáš Hirt

*Názor recenzenta nevyjadřuje
mínění redakce.*

Haitanka ze země javorového listu ...

Dokončení ze str. 1

„To, co zde vidíte, je romská elita. Celkový obraz většiny Romů je však tristní,“ upozornil guvernérku Karel Holomek. Jak uvedl, česká majorita osočuje Romy, že jsou zodpovědní za možné znovuzavedení viz do Kanady. „Hlavní důvod, proč Romové utíkají, je nedostatek perspektiv: 70 procent romské populace má problémy, ví, co je to být na absolutním dnu. Vláda nedokázala přimět svoje samosprávy, výsledkem jsou ghetta. Neonacisté jsou považováni většinovou společností za záchranu,“ rozohnil se šéf SRNM.

Sochař Jozef Brand, vychovaný v dětském domově, řekl guvernérce, že ještě neměl nikdy čest někoho takového poznat a požádal ji, aby

romské děti dostávaly větší podporu, a své vystoupení uzavřel pláčem. Podle jazzového muzikanta Josefa Feča v Česku „mají neonacisté větší upřednostnění než národnostní menšiny“, on sám začíná mít strach. Následoval hudebník Gejza Horváth: „Nechci nikam utíkat, zájem mám tady, ale přemýšlím o tom,“ řekl s pláčem. Kritizoval, že Romové nemají přístup do televize, a závěrem se zeptal, co je guvernérka schopná udělat, když už přijela. Po něm se krátce představila nevidomá sochařka Božena Příkrylová-Vavreková.

Za Unii olašských Romů z Ostravy hovořící Josef Stojka ke guvernérce pronesl: „Jel jsem 200 kilometrů, abych pro vás přinesl poselství. Když jsem seděl u počítače, modlil jsem se, abych se s vámi mohl setkat. Bůh mě

vyslyšel. Chtěl jsem říct, že 30 000 Romů v Ostravě na vás čeká, chtějí se s vámi setkat. Chtěl bych vás požádat, jestli byste přijela do Ostravy.“

Na závěr Michaëlle Jeanová převzala od ředitelky MRK dárek – knihy, CD a filmy z muzejní produkce. Ředitelce sdělila, že právě tato návštěva v muzeu pro ni byla dosud ze všech návštěv v ČR nejpodnětější, překvapivá a přiměje ji k dalším úvahám.

Po Muzeu romské kultury věnovala kanadská guvernérka v následujících dnech svůj čas ještě prezidentu Václavu Klausovi a premiérovi Mirku Topolánkovi. Jak uvedla, romská migrace do Kanady nepředstavuje větší problém a víza pro české občany zavedena nebudou. **Pavel Pečínka**

Bratislavská vítala guvernerku

Příjezd dlouhé kolony diplomatických vozidel, která přivezla kanadskou generální guvernerku Michaëlle Jeanovou na návštěvu Muzea romské kultury v Brně, vyvolal spontánní shromáždění obyvatel Bratislavské ulice. Na snímku mladí Romové rozjařeně vítají v sobotu 29. listopadu představitelku Kanady.

Text a foto Jef Kratochvíl

Koncepcija pal e romani integracija andre praktika

Majbuter pes vaker pal koda, kaj la čechiko vladakero mekzorale-der instrumentos saveha kamel te prikerel o romane pharipena hin Koncepce romské integrace savi sas kerdži pro agor 90. berša andro paluno milenium. Paš e vladakeri rada pal o romane komuniti oda hin jek produktos, savo ačhila kolestar, so akor kerenas o romane organizaciji the la vladakero manuš pal o manušane čačipena, savo sas o Jan Jařab. E koncepcija džal andro trin kotera – pal o manušane čačipena, socialno ekonomicko the kulturno. Kole so e koncepcija kritizinenas phenenas, kaj la nane konkretna cili, termini kana pes vareso kerela the nasa finančno planos. Palis sas e koncepcija dothodži duje programenca, pre save sas love khatal o štatos. Hin oda programi pal e tereno socialno buči andro romane komuniti the programos savo pomožinel andre romani integracija.

Sar pele tele o okresna uradi, pele the o romane poradci, save ode kerenas buči. Palis pes hazdle anglo roma neve poziciji sar koordinatora pro krajska uradi. Andro školi čhide tel funkcija romano pedagogicko asistentos. E koncepcija sar la vladakeri buči pre koda sar te prikerel o but phare problemi so hin le Romen, oda hin ča idea, sava mušinen te avel mek aver instrumenti, savenca pes kerela vareso čačutno andre praktika.

Kajča pre odi bibacht kajse konkretana instrumenti hin la čechiko vlada igen čino. Paš kada, e koncepcija dikhel ča pal jek sera, pal o Roma. Pre koda sar pes likerem o gadže paš o Roma nane andre koncepcija nič. Kada hin majbareder problem andre koncepcija the andre koda sar pes o štatos liker paš o Roma. O štatos dikhel o problemi ča pro Roma, u nadikhel pre koda, sar pes o likerem o gadže. Nadikhel pre koda, kaj kajci but

gadže nakamen le Romenca te dživel jekhetanes, u kada hin majbareder peroblem savestar džan avri savore aver pharipena. Te pre kada dikhaha u keraha analiza prindžaraha, kaj anglal kempel te kerel buči kade. Kajča pre kada problem le štatos nane konceptos, u nakeamel kada problem te dikhel akana, u talam nakamela te dikhel ani palis. Koda, kaj e koncepcija naanel produktos savo amenge kampil sikavel, kaj o štatos nakerel amglo Roma kajsi buči sar kempel te kerel hjaba kaj olestar hin politicka the socialna pharipena. Interetnicka relaciji maškar e romani nacionalno minorita the majorita hin but nalačhe, u kada o štatos kerel avke, sar te nadikhelas. Savorestar palis hin koda, kaj pre Čechiko perel kritika avral, u adadžives imar niko napučal koleske, kaj e koncepcija čačes pomožinel le Romenge andre lengero dživipen.

Ondřej Giňa

Koncepce romské integrace v praxi

K nejčastěji uváděným nástrojům české vlády pro řešení záležitostí romské populace je Koncepce romské integrace, která byla zpracována už koncem 90. let. Vedle vládní rady pro záležitosti romské komunity je to to jediné, co zbylo z úsilí romských organizací a úřadu zmocněnce vlády pro lidská práva, který tehdy vedl Jan Jařab. Koncepce je rozpracována do tří základních oblastí: lidskoprávní, sociálně-ekonomické a kulturní.

Kritici tomuto konceptu vytýkali především nedostatečně definované cíle, nekonkrétní časové termíny a nejasnost financování. Časem byla koncepce doplněna dvěma programy financovanými ze státního rozpočtu. Jde o program podpory terénní sociální práce ve vyloučených romských komunitách a program napomáhající integraci Romů do společnosti.

Zánikem okresních úřadů skončila činnost romských poradců na této úrovni, ale postupně se naskytla možnost zaangažovat romské koordinátory do práce při krajských úřadech. V oblasti školství byla zrušena funkce romského pedagogického asistenta. Koncepce, jako vládní východisko při řešení velice složitých záležitostí a potřeb Romů, tvoří pouze ideový základ, který musí být rozpracován pro využití v praxi.

Koncepce se bohužel vůbec nezabývá otázkou problematičtějšího vztahu většinové společnosti vůči romské národnostní menšině. To je nejzákladnější problém nejen vládní koncepce, ale vůbec samotného přístupu státu k řešení tzv. romské problematiky. Stávající přístup státu zjednodušuje situaci tak, že definuje obsah existujících problémů na straně Romů, ale téměř vůbec se nezabývá negativním vztahem vůči Romům uvnitř většinové spo-

lečnosti. Přitom i při jednoduché analýze lze dospět k jednoznačným závěrům. Podle odborných průzkumů sdílí negativní vztah vůči Romům většina české populace, což se projevuje ve všech oblastech společenského života. Pro řešení tohoto problému však stát nemá žádný koncept a praxe ukazuje, že se obsahu tohoto problému věnovat nechce a zřejmě ani v budoucnu věnovat nebude. Neúspěšnost vládní koncepce romské integrace potvrzuje nedůslednost státu při řešení závažného problému v oblasti interetnických vztahů mezi romskou národnostní menšinou a většinovou společností. V konečném důsledku tato nedůslednost postihuje český stát tím, že je v zahraničí kritizován za porušování lidských práv Romů. Dnes, když se vlada ČR snaží této zahraniční kritice čelit, už vládní Koncepce romské integrace ztrácí sílu argumentu.

Ondřej Giňa

komentář

Zapojit romské žáky do hlavního vzdělávacího proudu českého školství

KAREL HOLOMEK

Nedávno jsem se účastnil mezinárodní konference zaměřené na romské děti, příznačně nazvané Vzdělávání bez překážek. Promluvil i ministr školství Ondřej Liška, který v krátkém, o to překvapivějším projevu sdělil, že ministerstvo chystá zákon, který by umožnil romským dětem bez problémů účast v hlavním proudu vzdělávání. O co jde?

Snad se nebudu příliš mýlit, když řeknu, že všechny zdravé romské děti budou napříště navštěvovat základní školu, která nebude označena přídomkem školy se speciálním programem výuky, natož zvláštní. Tyto druhy škol byly podle dosud platného zákona původně určeny mj. i pro děti ze slabého sociálního prostředí. Později se překvapivě vysvětlovalo, že do těchto škol patří také děti s lehkým duševním omezením. S tímto určením se původně nepočítalo a na zmíněné konferenci nikdo ze zástupců ministerstva toto „drobné“ nedorozumění nedokázal vysvětlit.

Budiž. Nyní nám tedy pan ministr slibuje, že dojde ke změnám, které můžeme nazývat systémovými změnami. Dosud bylo ministerstvo v defenzivě, nyní chce být v čele změn a aktivit. „Pracujeme především na změnách v hlavách lidí,“ prohlásil Liška.

Úkol to nesporně grandiózní, když uvážíme, jak je naše školství v zajetí staletých stereotypů. Rád bych panu ministrovi věřil, jako očitý svědek jeho řeči jsem nucen připustit, že jeho projev působil přesvědčivě a věrohodně. Jde o to, jak jeho názory přijme vláda a posléze parlament při prosazení zákona do sbírek našich zákonů. Nově zřízený odbor na ministerstvu školství s programem přípravy nového systému vzdělávání byl již zřízen.

Zákon má pracovní název „inkluzivní vzdělávání“, tedy něco jako podpora včleňování romských dětí do normálního vzdělávacího systému české školy.

Tímto zákonem se jistě neodstraní dosud panující překážky v jisté nepřizpůsobivosti některých malých Romů ke vzdělávání, nedostatek „kontinuity“ pro program vzdělávání v romských rodinách, ani sociální handicap, který romským žákům nesvědčí a není stimulující pro vzdělávání. Co s tím vším?

Zákon bude prováděn sociálními opatřeními, uplatňovanými na dětech ještě dřív, než přijdou do školy. I ve škole budou učitelé nuceni věnovat se žákům nějak zpožděným jinými zvláštními opatřeními. Rozumím tomu tak, doufám že dobře, že takové dítě nebude automaticky odesláno do speciální školy ve stylu „ať si tam s ním poradí“.

Uvidíme. Ondřej Liška k tomu má pouhých 12 měsíců – pokud vláda vydrží.

A nám nezbyvá než ministru držet palce. Až sem jsme se dostali!

Žádné bariéry ve školství

PRAHA – Vzdělávání bez bariér. Tak zněl název mezinárodní konference v Praze, týkající se překážek ve vzdělávání Romů v české škole.

Organizovalo ji Evropské centrum pro práva Romů (ERRC) z Budapešti, Romský vzdělávací fond a Open Society Fund (OSF). Nejvíce se hovořilo o školském zákoně a o problematice § 16, který umožnil zařazovat romské žáky i bez mentální dysfunkce do tzv. škol se speciálním programem výuky. To Romy znevýhodňova-

lo s ohledem na budoucí uplatnění a zvyšovalo jejich segregaci. Podle oficiálních výstupů z konference zákon jasně dokazoval, jak přesvědky ve společnosti pronikají do legislativy, která pak už bez problémů umožňuje nepříznivou „stigmatizaci“ (nepříznivé označení) romského dítěte. Ministerstvo školství má v úmyslu s uvedeným stavem skoncovat a nastolit nový způsob výchovy romských žáků v rámci tzv. hlavního proudu vzdělávání.

Karel Holomek

Romano hangos fandí také europoslanec Milan Horáček

BRNO – Ze všech 200 českých poslanců, 81 senátorů a 24 europoslanců, kteří od září po každém vydání Romano hangos dostávají mail s přehledem článků dotyčného čísla, s nabídkou předplatného a s dotazem na možné zdroje financování, dosud reagovali Richard Falbr z ČSSD (5000 Kč) a Jan Březina z KDU-ČSL (6000 Kč). Ozval se však navíc i Milan Horáček, člen Strany zelených a také německých Zelených, za něž byl zvolen do Evropského parlamentu (<http://www.milan-horacek.de/>). Naším novinám věnoval 9500 Kč. Redakce mu děkuje nejen za tuto částku, ale i za jeho další aktivity ve prospěch Romů.

(pp)

Milan Horáček ve Štrasburku. Foto: net

Proč šéfka Národní strany neodpovídá na nepříjemné otázky Romano hangos?

Mezi politiky, kteří se snaží vytřískat popularitu z otázek spojených s Romy, je Petra Edelmannová výjimečná. V protiromských bojůvkách dívky sice objevíme, většinou však jen v roli partnerek svých holohlavých protějšků. Žádná z nich nestojí v čele krajně pravicové politické strany jako Edelmannová.

Tato ekonomka a politoložka, která pracovala na vysokých postech v České národní bance a HVB Bank, vede Národní stranu (NS). Chrání ji hoši, co si říkají Alfa tým Národní gardy, stoupenci ji oslovují jako „paní předsedkyně“. Šéfka NS zná zákony, v nichž umí se svou stranou obratně kličkovat. Protože redakci Romano hangos zajímalo, proč má tato mladá žena potřebu velet partě nacionalistických bitkařů, zaslali jsem jí několik otázek:

Při pohledu na váš životopis jsem si vás zařadil takto: inteligentní, sebevědomá, která si pro svoje politické ambice zvolila politický prostor, kde ještě zůstalo volno a kde jako žena vynikne, protože u fašizující pravice se v Česku ženy v roli vůdkyň zatím nevyskytly. A téma jste si zvolila laciné a mediálně vděčné – do Romů si mnoho Neromů rádo kopne, a Vaše radikální řeči a činy, kde ale šikovně balancujete na hranici zákona, média většinou zveřejní. Pletu se v něčem?

Proč jste nevstoupila do některé již existující ultrapravicové strany? Protože tam byste měla silnou konkurenci?

Četl jsem vaše názory ohleň koncentračního tábora Lety, kam podle vás památník nepatří. Většina obyvatel tábora v Letech skončila v Osvětimi. Jste matka dvou dětí – četla jste někdy svědectví o dění v plyno-

vých komorách, kde se vždy vytvořila jakási pyramida těl, kde na vrcholku byli ti silnější, kteří ušlapali ty slabší, a nebo se tam nacházely děti, které matky vyzdvihovaly vzhůru, aby se k nim plyn dostal co nejdříve? Až si tato svědectví přečtete, prohlásila byste o Letech znovu něco takového?

Kdo podle vás za okupace prospíval nacistům víc – Rom, který kočoval, nepracoval a přežíval z drobných sezonních prací, třebaš i z žebřání, nebo disciplinovaný výkonný český dělník, který v továrnách vyráběl vybavení pro Hitlerovu armádu?

Jak si poradíte s faktem, že Romové i Češi patří ke společné indoevropské, arijské rase?

Proč podle vás český prvorepublikový fašismus zůstal miniaturní a téměř komickou silou?

Pokud by se v každé zemi dostala k moci podobná formace jako Národní strana, nemluvě o zemích národnostně smíšených, vedlo by to dříve nebo později k válce, nemyslíte?

Rozhovor se ale nekonal. Edelmannová za sebe nechala promluvit raději jednoho ze svých feldvéblů. Ten z hnědého kouta zavrčel: „Dobrý večer, nemáme nejmenší potřebu na vaše idiotské otázky reagovat a paní předsedkyně se podobným odpadem nezabývá. Pokud jste pochopil, že o komunikaci nemáme zájem, pak jste prokázal vysokou míru inteligence. Milan Plicek, sekretariát předsedkyně Národní strany.“

Inu, třeba dámu v decentním kostýmku s umírněnou intelektuální vizáží otázky Romano hangos trochu rozechvěly. Možná si při jejich čtení uvědomila, k jakému temnému dědictví se kvůli svým ambicím hlásí.

Pavel Pečínka

Z reakcí na článek...

A proč taky odpovídat? Odpoví snad normální člověk nějaké organizaci, která má sprostý název? Ať se přejmenují třeba na „Spolek pro povznesení a obveselení bubáků“, a hned bude vše jasné a člověk hned ví, s kým má tu čest. Ale se spolkem se jménem „Kua Pyčo“ nebo třeba „Umba Nakiki“ slušný člověk nekomunikuje.

Žabák na prameni

Na řadě jsou Romové, od nichž musí vyjít iniciativa. Jejich vůdci mají plná ústa hněvivých úvah o rasismu. Oni musí vyjít ze svých teplých bytečků mezi své, trpělivě donekonečna vysvětlovat, že se odpadky nevyhazují z oken, že po 22. hodině musí být klid, protože ještě existují lidé, kteří chodí do práce. Měli by vysvětlit, že je krásné mít kupu dětí, ale zároveň to znamená velký závazek. Až se vám

to podaří, milí romští vůdci, nikomu z nás nebude vadit barva vaší pleti. Ta nám nevadila nikdy.

Šťastný Jim

Víte proč nebyly za první republiky s vašimi soukmenovci problémy? Protože byly právě ty pracovní tábory jako Lety. Takže když nějaká individua systematicky porušovala zákony a nebylo to na vězení, tak putovala do nich. Někteří se tam „chytli“, získali jakési pracovní návyky a byli poté použitelní i na svobodě. A končili tam i prostitutky a povalečí české i německé etnicity. S rodiči tam byly pochopitelně i děti, protože dětské domovy tehdy skoro nebyly. Za to, že přišel Hitler, a osazenstvo těch táborů nechal zplynovat v Osvětimi, zákonodárci první republiky opravdu nemohli.

A. S. Pergill

Janov, 17. 11.: nacistům roste chuť

Před bojem: Vyhlížení kořisti.

Nástup do boje: Kdeže jenom jsme už ty zalomené kříže a symboly viděli?

V epicentru boje: Silvestrovská pyrotechnika jako nazi-zbraň proti policii.

Následky boje: Explosí utržené prsty.

LITVÍNOV – V pouliční bitvě s mnoha zraněnými přerostl 17. listopadu pokus asi sedmi set příznivců ultrapravicové Dělnické strany (DS) dostat se znovu do litvínovské čtvrti Janov, obývané Romy.

Neonacisté použili v den 19. výročí demokratické revoluce především kamení a pyrotechniku, policisté nasadili vodní dělo, jízdu, slzný plyn a jednotky „těžkooděnců“. Romové uspořádali pokojnou demonstraci, i když také u nich policie zabavila množství zbraní od nožů po sekýry.

Policisté 17. listopadu už na nádraží v Mostě kontrolovali příznivce DS, stejně jako v Litvínově. Zdejší náměstí se začalo zaplňovat před 13. hodinou. V davu, v němž se nacházelo i mnoho běžných občanů, se občas ozývalo „tolik lidí jsem na náměstí v životě nezažil“ nebo „tak dneska to bude velký“. K davu promluvil kromě vůdců DS také členové Slovenské pospolitosti v dlouhých kožených kabátech, kteří se hlásí k odkazu Jozefa Tisa. Pak se zástup vydal do Janova. Policie zpočátku jen přihlížela, shora vše pozoroval vrtulník. Průvodu mnoho lidí z bytů tleskalo: starší žena, co věšela prádlo, i celá rodina, kde maminka nutila dítě mávat průvodu. Demonstranty,

mezi nimiž se nacházelo také několik Poláků, Němců a Slováků, podpora místních silně povzbudila.

U prvního kruhového objezdu v Janově se průvodu do cesty postavil obrněný transportér, vodní dělo a policisté na koních. Vzápětí se ozvalo několik ran a extremisté začali obíhat panelový dům, za kterým už létaly dlažební kostky, světlice a dělouchy. Mnoho místních křičelo na policisty: „Nechte je být! Máte pomáhat naše! Cikáni jsou vedle, tohle jsou naši! Za to si vás platíme!“ Mezitím se policisté na koních rozjeli proti neonacistům, všude se rozprostřel dým a radikálové vylezli na střechy garáží. Ozval se řev, brzy na místo dorazila sanitka. Ukázalo se, že jeden z radikálů přišel při explozi o prsty.

V ulici se proti sobě postavila skupina policistů a neonacistů a navzájem po sobě házely projektily se slzným plynem. Mužům v uniformách přijelo zezadu na pomoc vodní dělo, avšak začalo stříkat do zad policistům. Cisterna teprve po chvíli vyrazila k neonacistům, ale porouchala se podruhé, tryska se zvedla a místo na neonacisty stříkala opět vedle, tentokrát kolmo vzhůru k nebi. Pozvolna se setmělo, neonacisté se stáhli doprovázeni

slábnoucími záblesky a explozemi. Policisté si viditelně oddechli. Starší dáma v nedalekém bistro provedla rekapitulaci: „17. listopad 2008 vstoupil do dějin jako den proti cigánům. Děkuju, hoši.“

Jsmo tedy svědky nové fáze ultrapravicového hnutí, které přebírá taktiku dnešních neonacistů v Německu. „Zmodernizovaní“ neonacisté změnili oblékání, vypadají nyní jako anarchisté, používají sociální rétoriku, aby zmátli policii i anarchisty a nalákali příznivce. Důležité je, že se dostali do bitek s policisty, protože předtím si chtěli policisty svou disciplínou naklonit. DS jim slouží coby můstek do politiky, jinak se organizují po vzoru anarchistů rozptýleně jako „autonomní nacionalisté“. Umí pracovat se sdělovacími prostředky, pomocí konfliktů k sobě přitahují agresivní mládež, která touží po dobrodružství. Odmitají „staré spory“ mezi Čechy, Němci, Rusy atd., aby mohli vzájemně spolupracovat a všichni se soustředit proti dvěma hlavním terčům – Židům a Romům.

Tomáš Škoda, Pavel Pečínka

Foto Tomáš Škoda

Autorovy stránky viz

<http://www.skoda-photo.com> .

Více o modernizaci neonacismu

Petra Vejvodová na [http://www.](http://www.rexter.cz/clanek.aspx?id=99)

[rexter.cz/clanek.aspx?id=99](http://www.rexter.cz/clanek.aspx?id=99)

Petr Mati: Jsme romští hip-hopeři, kteří rapují pro Ježíše Krista

Hip-hopeři z romské skupiny G.O.D. se na Django Festu až nekřesťansky rozpálili. Foto: pp

Taneční kreace, gestikulace a oblečení ve stylu rebelantského hip-hopu, obsah písní formovaný emotivně prožívaným křesťanstvím. Tak vypadá tvář „hip-hop evangelistů“ z rapové skupiny G.O.D. Tvoří ji Moldavan Viktor Berdan a Romové Petr Mati a Vojtěch Cihlář-Omary. Na listopadovém Django Festu v Brně si Romano hangos odchytilo k rozhovoru Petra Matiho.

Přiblížíte nám svoji životní cestu?

Vyučil jsem se instalatérem na střední škole v Meziboří v severních Čechách, pak jsem byl tři roky na střední stavební škole, ale odešel jsem. Hned jsem v Praze nastoupil na Evangelickou akademii sociálně-právní, obor sociální činnost pro etnické minority. Vystudoval jsem ji dálkově, teď už třetím rokem pracuji ve společnosti Člověk v tísni jako terénní sociální pracovník a ještě jako sociální pracovník v nízkoprahovém klubu. Před rokem jsem

začal studovat sociální pedagogiku na Univerzitě Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem.

Namixovat dohromady hip hop s křesťanstvím. Jak vznikl tenhle záměr?

Patříme do mezinárodní misionářské služby Oáza, k letničnímu sboru, který v Česku vede misionář z Nigérie. V něm vznikla roku 2007 skupina mládeže. Tehdy jsem tam poprvé přivedl Omaryho a vedoucí mládeže se ho zeptal, co rád dělá.

Omary řekl: „Dělám hip hop, skládám texty, tancuju, rapuju.“ A vedoucí na to: „Cože? Tohle všechno umíš? A zkoušels to někdy dělat pro Ježíše? Ne? Tak ti dávám úkol.“ Omary mě pak požádal, jestli bych mu nepomohl napsat rapový text s křesťanskou tematikou. Za půl hodiny jsme tak měli první píseň. Pak vznikly další skladby, ty jsme prezentovali na křesťanském rodinném kempu. Teď už jako skupina máme za sebou asi 22 až 27 vystoupení.

Nezůstáváte v Česku se stylem křesťanský hip hop ojedinelí?

Existuje ještě druhá skupina, začala dřív než my, ale dělají to jinak. Ve světě fungují podobné kapely, ale svoje poselství a víru do písní vklá-

dají skrytě. Prostě zpívají o životě, o pocitech, pak někde řeknou, že Ježíš je vysvobodil a že věří v Boha. My jsme se rozhodli jinak, prostřednictvím hip hopu přímo reprezentujeme a předáváme poselství Bible.

Přijímá vás publikum v pohodě?

No, obával jsem se, že s tím budou problémy, takže jsme se předem připravili. Ale z těch vystoupení, co máme, můžeme říct, že lidé jsou rozradostnění. Myslím, že publikum už má dost toho, jak rapeři zpívají pořad dokola o válce, bolestech, vraždách a střílení. Teď mají lidi možnost slyšet čistý rap o životě, o pocitech, prostě rap, ve kterém nenajdou žádné sprosté slovo.

Otázky kladl Pavel Pečínka

Django Fest 2008: samá překvapení

BRNO – Sedmý ročník multi-kulti festivalu Django Fest se uskutečnil 15. listopadu v brněnském klubu Fléda. Letos – opět pod taktovkou SRNM – propojil rozmanité hudební styly.

Poprvé byla jeho součástí sou-těž Street Sounds, program se opíral i o jazz, latinskoamerické rytmy, hip hop a elektronickou hudbu. Příjemnou atmosféru navodila moderátorka Šarlota Filová. Django Fest odstartovali výherci soutěže Street Sounds, vítězka kategorie Jazz a funky Veronika Kačová ohromila citem pro rytmus a kvalitou hlasu. Street Boys, vítězové kategorie Tradiční romská hudba, představili svoji tvorbu a převzali cenu za první místo z rukou Milana Migela Horváta z kapely Bengas. Nejvíce překvapila formace G.O.D., výherce kategorie Hip hop, která vzbudila emoce nejen rázným hipopovým projevem, ale také náboženskými texty. Představily se též soubory Cikne Čhave, Merci, Live Dance a Hip Hop Liberec, které bojovaly o první místo v kategorii tanečních

skupin. Vyhrál soubor Merci, který vítězství stvrdil vystoupením za doprovodu kapely Bengas.

Hudebníci z Bengas nastoupili za zvuku bubnů, světelných efektů a nadšeného pískotu. Při prvních španělských rytmech už tančila celá Fléda a publikum nenechalo Bengas odejít bez přídavku. Zadýchání, utančení a vyzpívání diváci si odpočinuli až během následující gramofonové show DJ formace Questablists. Atmosféra se zklidnila, většina posluchačů se přesunula k baru a čekala na hradecké Terne Čhave. Znovu se rozpoutala hudební smršť. Terne Čhave překvapili hlavně přítomností Mária Bihári, jednoho z nejlepších akordeonistů a člena skupiny Koa. Skupina uvedla písně z nového alba More, love! a roztančila celou Flédu svým rom' n' rollem, energií nabitou hudbou tradičních romských rytmů v moderním pojetí.

Dalším překvapení přinesla skupina Alvik. Nejedná se o romskou, ale mezinárodní kapelu v čele s nepřehlédnutelnou zpěvačkou Anyou Stuart, která koncert obohatila svými

hláškami v roztomilé češtině. Odvaha pořadatelů pozvat „netradiční“ kapelu se vyplatila a i „tradiční“ romské publikum bylo okouzleno nu-jazzovými rytmy a uhrančivým hlasem Anyi. Následné vystoupení kapely Romano band a Miroslava Malíka s jeho argentinským akordeonem ještě přinutilo publikum k tanci, poslední kapela Paramisara však už moc štěstí neměla. Veselé rytmy ověřené houslemi Milana Horvátha si užilo už jen pár desítek lidí pod pódiem. Není divu: nabitý program vysál z návštěvníků veškerou energii a zůstali jen ti nejodolnější.

Django Fest by se dal vystihnout několika hesly – energií nabitá vystoupení, nezapomenutelné výkony všech zúčastněných, tanec, zpěv a spokojenost na tvářích návštěvníků a hlavně překvapení, která otevřela festival všem žánrům a širokému publiku.

Kateřina Švidrnochová
SRNM

Snímky Bořivoje Hájka lze nalézt na <http://album.volny.cz/fotohb/> a <http://album.volny.cz/fotovideohb>

Prosincové Romano hangos položilo čtenářům tuto otázku:

Jak by se na vzdělání romských dětí projeвило zrušení tzv. zvláštních škol?

Věra Slavičková-Dvořáková

Studovala speciální pedagogiku, pracovala v dětském domově a učila na zvláštní škole, nyní pracuje v neziskovém sektoru.

Spousta lidí se domnívá, že na „zvláštní škole“ nemá učitel co pokazit. Učit „ty blběčky a dacany“, to je mnoho práce a výsledek žádný, proč se namáhat, vždyť na „normální“ základní škole je lehčí a váženější práce. Zrušení ZvŠ bude na papíře vypadat jistě hezky, ale kdo pohlídlá vyváženost složení tříd a kvalitní dodržování individuálních plánů? Možná to ale budou rodiče dětí ze ZŠ chápat jako degradaci školy a pošlou je na školy soukromé.

Erazim Kohák

Profesor filozofie, vědecký pracovník pražského Centra globálních studií Akademie věd a člen ČSSD.

Americká zkušenost naznačuje, že pozitivně: ovšem jen pokud by se zdroje na zvláštní školy ne „ušetřily“, nýbrž užily na posílení ostatních škol specialisty, jako jsou u nás romští asistenti, i vybavení škol. Nesmí jít o to „ušetřit“, ale lépe využít.

Jan Horváth-Döme

Učitel na Obchodní akademii v Mostě, básník, publicista.

Zvláštní školy existují hezky dlouho a setsakramentsky dlouhý čas bude trvat jejich zrušení. Přelakováním na speciální se nic nevyřeší. Naše děti jsou stejně nadané jako ostatní, jen někteří rodiče si neuvědomují smysl a potřebu vzdělání. Naši dědové nechodili a nesměli do škol, avšak dbali na to, aby ze svých synů a dcer vychovali slušné a chytré lidi. Maro tut šaj dav, goďí našti.

Veronika Kačová

Absolvovala obor krejčovství na střední škole v Odrách, v Novém Jičíně vede taneční soubor Cikne Čhave, který získal řadu ocenění (<http://www.ciknechave.estranky.cz>).

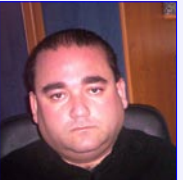
Bylo by to výhodné, protože i Romové mají právo učit se na škole, která je do života dobře vybaví. Obávám se, že zvláštní škola jim toho moc nedá. Já sama ovšem neznám moc romských dětí, které by zvláštní školy navštěvovaly.

Braňo Oláh

Redaktor a komentátor měsíčníku Romano nevo Til, spisovatel a terénní sociální pracovník v Detvě (<http://www.rml.sk>).

Zrušení speciálních základních škol by sa vůbec nemuselo prejavit na kvalitě vzdělávání romských dětí. Speciální školy sami o sebe nie sú škodlivé alebo zlé, a to v tom prípade ak plnia svoju funkciu, na ktorú boli zriadené. Čiže poskytnúť základné vzdelanie deťom, ktoré sú mentálne postihnuté. Riešiť to, či speciálne školy majú byť zrušené alebo nie, je zbytočné. Na druhej strane sa však treba pozrieť na systém, ako sú do speciálních základních škol děti zaraďované. Pedagogicko-psychologické poradne ako na bežiacom páse „vyrábajú“ žiakov pre speciálne školy, kedy si vo väčšine případov mylíia sociálnu zaostalost s mentálnou retardáciou. Takže celý problém nie je nutné riešiť zrušením speciálních škol. Riešením je prísnejšia kontrola pedagogicko-psychologických poradní.

Stanislav Daniel

Učitel na Vyšší policejní škole a Střední policejní škole v Holešově.

Pojem „zvláštní škola“ již neexistuje, nahradil ho název „speciální škola“. Některé děti ji skutečně musí navštěvovat, protože učivo běžných škol nezvládnou, proto bych nesouhlasil s jejich rušením. Nemůže však platit pravidlo „jsi Rom, musíš jít do speciální školy“. Často ale sami rodiče – Romové – chtějí své dítě umístit do speciální školy, protože tam má kamarády, sourozence a „bude mezi svými“. Ulehčují situaci sobě, ale budoucnost dítěte to poškodí.

Jana Kosová

Výkonná ředitelka Český západ, o. s. (www.cesky-zapad.cz).

Zdá se mi, že by zrušení tzv. zvláštních škol nejvíce zasáhlo týmy pedagogických pracovníků, kladlo by požadavky na jejich doplnění o speciální pedagogy, psychology a jistě by znamenalo i změny v organizaci vyučování. Asistenti pedagogů by pomáhali učitelům v hojnějším počtu a výuka by byla přizpůsobena různým schopnostem žáků. Probíraná látka by byla připravena tak, aby nabízela různé možnosti, do jaké hloubky probírané látky by dítě dokázalo dostat, přičemž by bylo stanoveno minimum, které každé musí obsáhnout.

Ivana Janišová

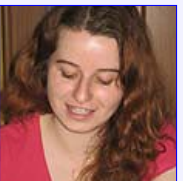
Angažovala se v Lize lidských práv jako psychologka.

Příznivě. Tradice zneužívání speciálního školství pro umístění i nadaných dětí z romských rodin má silné kořeny a přetrvává. Bohužel zvláštní škole dávají často přednost i romské rodiny kvůli strachu z kolektivu v běžné škole. Je to nešťastný kolotoč, uzavřená cesta k možnému sebeuplacení.

Linda Sokačová

Ředitelka společnosti Gender studies (<http://www.genderstudies.cz>).

Jestliže se jen škrtne název „zvláštní“ škola bez jejich skutečného rušení a nahrazování novou koncepcí vzdělávání znevýhodňovaných a sociálně vyloučených, tak se situace spíše zhorší. Nadále budou existovat školy, kam se budou posílat ti, o kterých se předpokládá, že na absolvování běžného vzdělávání nemají, aniž by se vytvořily podmínky pro inkluzivní vzdělávání. Problém segregace žáků a žákyní, dnes převážně Romů, se nevyřeší, jenom nebude existovat oficiálně.

Marta Angela Vávrová

Autorka je operní pěvkyní.

Zvláštní školy nejsou jen pro Romy. Je pravda, že většina se jich nachází právě tady, ale jde o školy, které pomáhají dětem, které nezvládají tempo výuky na základních školách. Problém vidím spíše v tom, že Romů je tam mnoho pohromadě a ve skupinách se zdají nezvladatelní. Já sama mám s Romy ale dobré zkušenosti – alespoň na Krumlovsku. Je třeba jim obětovat čas a práci a pomoci jim zařadit se do společnosti a začít od malých dětí.

**Zajímají vás témata Romano hangos?
Chcete také přispívat? Napište nám.
rhangos@volny.cz**

1: Django Festem provázela Šarlota Filová.

2: Certifikát za 1. místo v kategorii Jazz a funky v soutěži Street Sounds převzala Veronika Kačová (vlevo).

3: Jaký by to byl Django Fest bez kapely Bengas?

4: Odpočinek po tanci.

5: Barvy a pohyb dodali kapele Terne Čhave tanečníci z Merci.

6: Kytarista Gejza Bendig ze skupiny Terne Čhave.

Foto: Bořivoj Hájek (3, 4, 6) a Pavel Pečínka (1, 2, 5)

Emil Cina: Kana esas e Karačoňa / Kdysi Vánoce byly

Karačoňa varekana kana esas,
choc čori romaňi,
manuš manuŝeske jilo delas,
bacht the sastipen jon peske
vinčinenas
Pal o Deloro, so uliŝa andro Betlemos
o phuro manuŝ vakereŝ,
o čhave cichones beŝen paŝ
o jezulankos
the andre burňikora phabaj the
pendech kikiden
O phuro phenel:
Maro – ta amari phuv,
palikeren Devloreske,
bo jov amen kamel,
giŝori leske giŝavaha Savi?
Amari – romaňi

Chudé Vánoce kdysi byly,
lidé úctu k člověku měli.
Srdce hrálo,
kousek štěstíčka
a zdraví přálo
Betlém, kde se Ježíšek narodil,
starý muž u stroměčku vyprávěl,
děti tiše naslouchají,
jablíčkem a ořechem
v dlaních svých
si pohrávají
Chléb – to je naše země,
poděkujme Bohu,
že nám toto všechno dal
Písníčku mu zazpívejme
Jakou?
No, přece naši cikánskou

Emil Cina: Kana e pano Marija / Když panenka Maria

Pal o svetos phirlas
peskere čhavores
pro vasta hordinlas

Po světě chodila,
svého synáčka
na rukou nosila

Phirelas, phirelas
pal o jekh vešoro
odoj les morelas
peskre apsorenca

Chodila, chodila
v jednom lesíčku,
tam ho omývala
svými slzami

Husovický skřivánek zaplnil Flédu

Umělecké kreace skupiny Live Dance

Foto: Drom, Alžběta Podškubková

BRNO – V zaplněném klubu Fléda se v pátek 28. listopadu před asi 400 diváky blýskly pěvecké a taneční skupiny romských dětí a mládeže na tradičním festivalu Husovický skřivánek. Svoje umění prezentovali žáci z brněnských základních škol (28. října, Merhautova, Křenová, Sekaninova, Štolcova),

soubory z neziskových organizací a nezávislá taneční sdružení (Ratolest, Drom, Armáda spásy, fara Zábrdovice). Festival uspořádalo sdružení Drom za podpory firmy Cooptel. **Klára Šalléová**

Patricie Hanzlová

Autorky pracují ve sdružení Drom (<http://www.drom.cz>)

Vinetou bilancuje nad AC Roma

Fotbalový tým AC Roma existuje od roku 1999. Jak uvedl Josef Rafael alias Vinetou, hlavní duše AC Roma, letos s ním uspořádal osm turnajů. Na jednom z nich, v březnu 2008 v hale na ulici Vodová v Brně, vybrali organizátoři 4000 korun a věnovali je postiženému chlapci z ústavu na Kociánce. Dne 12. července se pak uskutečnil turnaj v Brně na Šámalově ulici, koncem července mezinárodní utkání v Šaře na Slovensku. V září se odehrál exhibiční turnaj v Horákově ve spolupráci s místním starostou, jehož výtěžek 3000 korun putoval na psí útulek. Ze všech osmi turnajů získal Vinetou podle svých slov v pěti ocenění nejlepší brankář. „Chtěl bych vyzvat všechna romská družstva, aby hrála férově, abychom my Romové byli přínosem. Přejú všem hodně úspěchů a šťastné prožití Vánoc,“ zakončil bilanci letošního roku Vinetou.

Organizátor fotbalových turnajů Josef Rafael-Vinetou na Flédě. Foto: red

slov v pěti ocenění nejlepší brankář. „Chtěl bych vyzvat všechna romská družstva, aby hrála férově, abychom my Romové byli přínosem. Přejú všem hodně úspěchů a šťastné prožití Vánoc,“ zakončil bilanci letošního roku Vinetou. (zk, pp)

Vánoce, Vánoce přicházejí...

Vánoce, ať se děje cokoli, jsou vnímány jako svátky míru a přátelství. Často i v dobách velkého ukrutství mezi znepřátelenými stranami v této době zavládne smír. Když jsem pojal zadání napsat o historii romských Vánoc – Karačoňa – nemohl jsem udělat nic lepšího. Posuďte sami.

To, co připadá na Vánocích Romům nejdůležitější a z čeho vyplývají všechny zvyky a obyčeje, liší se mnohdy jen v detailech, jsou dva základní obřady a zvyky:

Prvním z nich je odpuštění a smíření. Romové, ať byli znesváření sebevíc, se o Vánocích znovu udobřují. **O Roma penge tele muken** – Romové si odpouštějí.

Druhý zvyk, který nelze vynechat, je utvrzení vztahu k zemřelým příbuzným. O Štědrém dnu se pro ně klade jídlo na okno nebo do koutů pokoje a tam, kde se tento den stoluje, tedy ke stolu.

Nikoliv na zemi a na slámě, jak to často provádějí mnohé rodiny na památku toho, že **Deloro** – Ježíšek – se tak narodil.

Tyto dva zvyky dominují v různých variantách. U stolu se nechává volná židle a talíř s jídlem jako vzpomínka na toho, kdo ten rok zemřel. Během roku běžně příznaky zemřelých – **mulové** – pouštějí hrůzu – **muken dar**. Jídlo se pro ně tedy obětuje, aby byli usmířeni a nechodili strašit. Ale o Vánocích se ve vztahu k mulům zdůrazňuje láska, solidarita a harmonie spojení mezi živými a mrtvými.

Ti, kteří se během roku rozhádali, o Vánocích chodili jeden za druhým a odprošovali se: *Odpusť mi, bratře! – Odmuk mange, phrala!* – a plakali si na ramenou.

Pěkný zvyk spočíval v tom, že bohatší Romové chodili k těm chudším na návštěvu, aby jim prokázali úctu.

Krásné zvyky! Škoda, že se jich Romové už nedrží a ještě větší škoda, že se nedokázali rozšířit do celé společnosti. Kolik starostí a škod by nám to všem ušetřilo.

Ale za svoji historii, alespoň tu vánoční, se Romové stydět nemusí. Možná, že přijde čas a ke svým zvykům se ještě vrátí! **Karel Oswald**

S využitím materiálů

Mileny Hübschmannové

a Romano Džaniben č. 4/1995

Romové a Vánoce – kdysi a dnes

Lavór s vodou a mincemi

Angle Viľija o papus stradelas savore čhavoren, the baren u muŝinahas pes savore te moren. O papus lelas bari balaňi, čhivlas andre darese lovore u andr´oda paňi pes muŝinahas te moren. Savore, kecidžene andro kher samas, savore peske morahas o muj,o vasta, kaj amen love t´avel, te na bokhaľivas.

Před Štědrým večerem nás všechny – děti i dospělí – dědeček svolal a museli jsme se omýt. Dědeček vzal velký lavór s vodou, do vody naházal drobné mince a tou vodou jsme se museli omýt. Všichni, kolik nás doma bylo, jsme si umyli obličeje a ruce, abychom v dalším roce měli peníze a nehladověli.

Gejza Demeter

Lžíce

Sar imar chaľam, lelas e daj o roja, morlas, phandelas len jekhetane phusaha, kaj e famiľija pes te na rozdžal, kaj t´avas calo berš jekhetane, kaj jekhetane te ľikeras. O sphandle roja pes thovnas tel o skamind, odoj dži tosara sas.

Když jsme dojedli, vzala maminka lžíce, omyla je a svázala je dohromady slámou, aby se rodina nerozdělila, abychom byli celý rok pospolu, abychom spolu drželi. Takto svázané lžíce se pak daly pod stůl a tam zůstaly až do rána.

Bertin Demeter

Chleba

Sar peľja e rat, savore bešlam paš o skamind. O papus le phraleha, le Laciha, lenas bokeli, thovnas andre e momeli the lenas lon – bo te hin maro, lon, bokhatar na meraha. O papus amenge mangelas but sastipen the bacht. Phučelas amendar, te šaj amenc a bešel paš o skamind, hoj avel pal dur droma. Phenahas leske: „Beš tele, papu!“

Jakmile se setmělo, všichni jsme zasedli ke stolu. Tatínek s bratrem Lacim vzali koláč, zapíchli do něj svíci a vzali sůl – protože když je chleba a sůl, tak hladý nezemřeme. Dědeček se modlil, abychom byli zdraví a šťastní. Zeptal se nás, jestli se s námi může posadit ke stolu, že přichází zdálky. Řekli jsme mu: „Posaď se, dědečku!“

Vlado Oláh

Peníze

Tel o ubrusis thovas love, kaj calo berš te avel andro kher love. Thovas len pro skamind, bo o skamind andro kher u pal o skamind manuŝ chal.

Pod ubrus dáváme peníze, aby jich bylo v domě celý rok dostatek. Dáváme je na stůl, protože stůl je důležitý – je v domě pořád a člověk u něj jí.

Vojtěch Demeter

Muzeum romské kultury

Text Jana Kramářová

Foto Simona Šreková

Daniel Klempár: Nane cena te rodel o bengipen, savo amen thovla pre phuv

Hino studentos pre Janáčkovu konzervatoř andre Ostrava. Phirel ode imar pandž berš. Sar korkoro phenel, leskro bašavibnaskero ačhiben leske has thodo. Imar sar has čhavoreske peske korkoro bašavlas the sthovelas hangi, save džanas leskre dživipnaha kavka, sar jov phenel, hoj pes andre lende thoda savora peskra zoraha.

Kaj tut ulílal?

Ulílom man andro Kežmarkos, cikno than pro východos pre Slovensko.

Khatar avel tiri familija the kaj dživel?

Miri familija dživel pre Slovensko, ale mire džene dživen pal cali Evropa, aven khatar o Ungriko dži pal o Němciko.

Savo has tiro dživipen sar salas čhavoreske? Zaačhilas tuke vare-savi godi, savi kerdas tiro dikhiben pro bašaviben?

Vašoda, hoj miri familija avel khatar lavutariko fajta, keren pes ke amende tradicii. Třebas, sar somas čhavoreske, sar man ande khatar špitála khere, o dad mange thodas andro vast o smýčcos. Vašoda sar les o čhavoro chudela, pes palis prindarla, savo lavutaris palis avla. No, te me les chudlom lačhes. Avka na? O talentos andro bašaviben pes ke amende khere thovel khatar fajta pre fajta. Miro čhavoriplen has mange pro džaniben.

Phenes, hoj aves khatar lavutariko fajta. Oda znameninel, hoj tut pro bašaviben, pre lavuta, vareko andas.

Hi, andro kamiben kijo bašaviben man thodas mro dad. Vaš savoro, so kerdom andro bašaviben, likerav jilestar mre dades.

Študines imar pandž berš pre konzervatoř, so palis?

Daniel Klempár: Nemá smysl hledat pokušení, která nás mohou zničit

Student pátého ročníku Janáčkovy konzervatoře v Ostravě Daniel Klempár říká, že jeho hudební osud mu byl předurčen. Už v dětství soukromě studoval hudbu. Ta prostupuje jeho životem tak, že sám se do ní podle svých slov vžil celým tělem.

Kde ses narodil?

V Kežmaroku, což je malé město na východě Slovenska.

Odkud pochází tvá rodina a kde žije?

Nejbližší rodina žije na Slovensku. Jinak mám příbuzné po celé Evropě: od Maďarska až po Německo.

Co dětství? Utkvěla ti nějaká vzpomínka, která ovlivnila tvoje vnímání hudby?

Protože pocházím z muzikantské rodiny, dodržujeme tradice a zvyky. Když mě například přinesli z porodnice, táta mi dal do ruky smýčec. Podle toho, jak ho dítě uchopí, se pozná, jak dobrý bude muzikant. No a já jsem ho prý vzal dobře. Náhoda, že? Nadání k hudbě se u nás doma dědí z pokolení na pokolení. Mé dětství mi bylo tedy předurčeno uměním.

Říkáš, že pocházíš z velké muzikantské rodiny. To znamená, že

Mladý houslista Daniel Klempár při vystoupení.

Foto: Veronika Kačová

Hi, akanak štuđinav pandžto berš pre Janačkovu konzervatoř andre Ostrava. Aver berš absolvínava.

Šaj phenav, hoj andro štuđipen kameha te džal durerder?

Hi, rado bi zkušindomas na ča čechiko, ale the duraleske džanibnaskere školy. Najbuter mange avel pro jilo Rakousko the o Němciko. Akanak man sustředínav sar dokera-va e škola. Mek paš oda pes pririchťinav pro zkušky pre bari džanibnaskeri škola.

So tuke korkoreske e škola the korkoro štuđipen del?

E škola mange šegetinel te prindarel neve dženen andal o bašavibnaskeri sera. Šaj phenav, hoj mire bašavibnaskere zkušenosti džan upreder. Akanak som imar pandž berš ke profesorka Irena Vítkovo, som ke late rado. Bi o bašavibnaskero štuđipen the mišto godi pes o manuš nigda nadochudela durerder. Te bi naavlas konzervatoř the bašavibnaskero štuđipen, savi mange kala škola diñas, nigda bi man nadochudlomas kodej, kaj som akanak. Likerav vaš kada na ča la konzervatoř, ale he mre dades savo man imar sar somas čhavoreske andro bašaviben pre lavu-

ta sikhavelas. O talentos tumen-ge ňiko nasikhavla. Mišto the pro manuš ehin, les avri te kerel.

Sar dikhes tiro tajsaskero?

Miro tajsaskero dikhav pro štuđipen pre bari škola. The palis dikhava so mandar avela. Jekh ale imar džanav. Bašavava pre lavuta. Kada mange ňiko nalela!

So šunes, sar bašaves?

Kale šunde ehin but aver. Pre sako giľi šunav aver šunde. Najbuter oda ehin kole, save e giľi korkori avri thovel. Šaj phenav, te bašavav smutno giľi, ehin mišto pes andre late te thovel calone peskre teštoha. Oda nane varekana loko!

Phenel pes, hoj andro čhavoriplen pes arakhen amare sune. Save ehin tire sune?

Nane man ňisavo baro suno, ča hoj te avav sasto the bašavav.

So bi kamlal te phenel terne romane dženenenge?

Le terne dženenenge kamav te phenel, hoj andro dživipen te roden koda pre soste ehin thode! The te na roden cena andro bengipen, savo amen thovela pre phuv...!

Phučelas Veronika Kačová

Brno, město talentů

Tanec, zpěv, divadlo. To vše najdete ve městě, kterému někteří říkají „Český Brooklyn“. Řada talentovaných lidí chce dokázat, že Romové mají na víc, než „nedělat nic“. A že něco dokázali, už předvedli na mnoha vystoupeních po celé zemi. Kdo by neznal taneční seskupení Live Dance vedené Kristýnou Funtovou? Dost profesionálních tanečníků by mohlo jen tiše závidět. A co M-Dance a s ním Michael Šaray? Je skoro až zbytečné je představovat, Michael sám o sobě je dost talentovaný tanečník a jeho osobitý projev nadchne každou mladou dušičku. Dance the yard, tak se jmenuje zase taneční skupina kluků z Brna od 11ti do 18ti let. Hodně talentovaných hochů se vcítí do stylu house, RnB, hip hop a break dance. Trenéry si dělají samy sobě, dobrý ne? Takže to bylo pár nejslavnějších skupin z moderního stylu.

Teď se pustíme do mojí slabosti, romské taneční skupiny Mercí.

Romský tanec, plný „vášně a něžnosti“, to je to, co Brno potřebovalo. A když už jsme u té něžnosti, je mi ctí vám představit moji kamarádku, které si moc vážím a beru ji jako sestru – Moničku Bagárovou. Tuhle zpěvačku znáte asi všichni. Mladá a zapálená do toho, co miluje. Se svým tatínkem Josefem Bagárem ml., který ji vedl už od malička, vystupuje na různých festivalech a koncertech po celé republice. A co třeba Honza a Dominik Klempárovi? Mladí, nadaní muzikanti, kteří se nebojí ničeho! Jsou to prostě frajeři. Slibně jich začíná mnoho, ale my o nich ještě moc nevíme. Snad se časem jejich počty rozrostou, tohle byl jen menší seznamovací seznam těch nejhlavnějších z „Českého Brooklynu“.

Lucie Oračková

Autorka studuje Střední odbornou školu managementu a práva v Brně

Fotovýstava Miripen v Ústí

Jablka.

Foto: Lukáš Polák (11 let)

ÚSTÍ NAD LABEM – Výstava fotografií romských dětí nazvaná Miripen bude do konce prosince k vidění před Krajským úřadem v Ústí nad Labem. Představí čtyřicet snímků pořízených v rámci projektu Respekt institutu. Obrázky doplňují texty, jejichž prostřednictvím děti vysvětlují důvody pro pořízení konkrétní fotografie. **Lukáš Houdek** Autor působí v Respekt institutu (<http://www.respektinstitut.cz/>)

Pohár Tomáše Holomka vyhráli policisté z Ostravy

Atmosféru turnaje zpestřil taneční soubor Gypsy Princess. Zde při zkouškách.

Foto: Aranka Balážová

OSTRAVA – Sportovní hala v Ostravě-Fifejdách v neděli 23. listopadu zažila 11. ročník fotbalového turnaje O pohár JUDr. Tomáše Holomka.

„Složení bylo vskutku mezinárodní. Zapojili se i Řekové, Francouzi, Albánci, stejně jako hráči z Angoly,“ řekl účastník turnaje Josef Rafael zvaný Vinetou. Přijelo mnoho romských mužstev, nechyběli ani ostravský primátor, ředitel věznice v Heřmanicích atd. Hlavní organizátor Josef Stojka,

zástupce olašských Romů z Ostravy, myslel i na zábavu, připravil proto vystoupení s mažoretkami a kouzelníky. Předvedl se také mistr světa v kick-boxu, stejně jako dětský soubor Gypsy Princess z Bruntálu, vedený Arankou Balážovou. Na samotném turnaji se nakonec jako první umístilo fotbalové družstvo policie z Ostravy, druhý byl tým nazvaný TV reality, tvořený Romy i Neromy, třetí skončilo romské družstvo z Moravan.

(jr, pp)

Diskuse – kniha návštěv

www.srnrm.cz/cz/guestbook.htm

Otázky kladla Veronika Kačová

Muzeum romské kultury

Bratislavská 67, 602 00 Brno, tel.: 545 571 798, 545 581 206,
fax: 545 214 418, gsm: 608 972 782
e-mail: media@rommuz.cz, www.rommuz.cz

MHD: tram 2, 4, 9 zast. Tkalcovská, tram 3, 5, 11 zast. Dětská nemocnice.

MUZEUM ROMSKÉ KULTURY

Program na leden 2009

Výstavy:

Romská socha 2008

Historicky první samostatná výstava z děl romských sochařů z Česka, Slovenska a Rakouska.

Díla jednadvaceti autorů, kteří pracují s dřevem, kamenem, kovem, hlinou, ale i dalšími netradičními sochařskými materiály jako je třeba siporex nebo chlebová střídk. Volba celkem nezvyklých uměleckých materiálů dokládá touhu tvořit, která prorazí i tam, kde chybějí finance na kvalitní výtvarné suroviny. Pro velký zájem prodlouženo do 22. 3. 2009

Trochu jiný svět

Fotografie Romů ze Slovenska a Rumunska.

Autor Pavel Štěrbá, výstava potrvá do 31. 1. 2009

Stálá expozice:

Příběh Romů (etapa 1939–2005)

Na historické ose prezentuje hmotnou i duchovní kulturu Romů.

Otevřeno: út–pá 10–18,

poslední vstup 17.15

ne 10–17, poslední vstup 16.15

Hledáme pracovníka na pozici

hlavní účetní – správce rozpočtu stát. přísp. org. v oblasti kultury

Náplň: zpracování účetnictví, fyzické inventarizace, účetní metodika a pokyny pro ekonomiku organizace, příprava podkladů pro zpracování mezd, tvorba rozpočtu, kontrola jeho čerpání, kontrola dodržování vnitropodnikových směrnic

Požadavky: ekonomické vzdělání, přehled o účetních, daňových a právních normách, vůdčí schopnosti, práce s PC, Excel a Word podmínkou, MoneyS3 výhodou

Výhodou: zkušenosti z činnosti státní příspěvkové organizace

Nabízíme: HPP, 5 týdnů dovolené, plat v rámci tarifů státních organizací nadstandardní

Příhlášky: životopis s výčtem praxe, motivační dopis

Uzávěrka: 15. 1. 2009, nástup únor – březen 2009

Kontakt: Muzeum romské kultury, Bratislavská 67, 602 00 Brno, horvathova@rommuz.cz, info: 775 972 782

SLOVO 21

PŘÍPRAVNÉ KURZY K PŘIJÍMACÍM ZKOUŠKÁM NA VŠ PRO ROMSKÉ UCHAZEČE
ve školním roce 2008/2009

Občanské sdružení Slovo 21 pořádá přípravné kurzy k přijímacím zkouškám na vysoké školy pro romské studenty a absolventy středních škol.

Kurzy jsou bezplatné.

Cílem programu je:

- Informovat studenty o možnostech studia na vysokých školách, podmínkách přijetí, studijních oborech a možnostech následného uplatnění
- Kvalitně připravit studenty na přijímací řízení

Kdy a kde:

Hlásit se můžete od září 2008. Kurzy budou probíhat po celé ČR.

Kurzy jsou určeny:

- Maturantům
- Dřívejším absolventům SŠ
- Studentům třetího ročníku na SŠ

Kde získat bližší informace a jak se přihlásit?

- telefonicky na čísle:** 222 511 434 – o.s. Slovo 21, Denisa Miková, Martina Horváthová
- e-mailem:** pripravastudentu@centrum.cz

U přihlášek e-mailem prosím uveďte následující údaje:

- jméno a příjmení
- místo bydliště, kontaktní telefon
- VŠ a obor který chcete studovat

Občanské sdružení Slovo 21

Francouzská 2, 120 00 Praha 2

Tel: 222 511 434

e-mail: pripravastudentu@centrum.cz

www.slovo21.cz

KNIHY NA PRODEJ

Ilona Ferková: ČORDE ČHAVE / UKRADENÉ DĚTI

Dvojazyčná romsko-česká brožovaná kniha vyprávění ženy milující romský jazyk. S předmluvou Mileny Hübschmannové, jež autorce pomohla začít psát.

Cena 35-Kč + poštovné

Ladislav Herák-Arpy: ZA MŘÍŽEMI

(pravdivá zpráva o intrikách a násilí za zdmi věznic)

Zpověď člověka uvězněného ve valdické věznici plná zdrcujících zážitků.

Cena 25-Kč + poštovné

Jekhetanutňa čhibaha ...

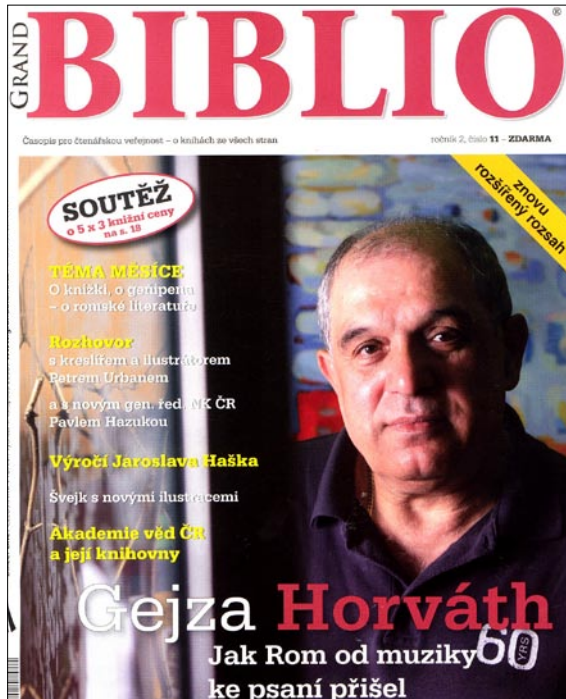
/ Společným jazykem ...

Sborník ze semináře o romském jazyce, Luhačovice 2003

Cena 25-Kč + poštovné

Vydalo Společenství Romů na Moravě,

objednávky na telefonním čísle: 545 246 673
nebo na e-mailové adrese: rhangos@volny.cz.

11. číslo „časopisu pro čtenářskou veřejnost“ Grand Biblio se věnuje romské tematice a je zdarma. Najdeme v něm rozhovor s hudebníkem a redaktorem Romano hangos Gejzou Horváthem a s novinářkou Jarmilou Balázovou, pojednání o romské literatuře, Muzeu romské kultury atd. Doporučujeme.

Adresa redakce

**Romano hangos
a Společenství Romů na Moravě**

Bratislavská 65a, Brno 602 00

Tel.: 545 246 673

www.srnm.cz

Číslo účtu: 27-488570217/0100

Vydávání Romano hangos podporuje
Ministerstvo kultury ČR

www.romea.cz

Romský informační portál

Rádio Rota, Španělská 6, 120 00, Praha 2,
Tel./fax: +420 / 222 987 677, 222 944 393
www.radorota.cz; e-mail: iveta.demeterova@radorota.cz

PŘEDPLATNÉ ROMANO HANGOS

Příjmení a jméno:	Ulice, číslo domu:
PSČ, místo:	Datum narození:
E-mail:	Telefon:
Název a sídlo peněžního ústavu:	Číslo účtu:
Název organizace:	Adresa:
IČO:	DIČ:
Počet objednaných výtisků:	Od čísla:
Způsob platby: ☐ hotově ☐ bankovním převodem bez faktury; variabilní symbol: ☐ složenkou ☐ bankovním převodem na fakturu	

Vyplněný formulář zašlete na adresu: Romano hangos, Bratislavská 65a, 602 00 Brno.
Komerční banka Brno-město; číslo účtu: 27-488570217/0100. Cena předplatného na rok 2009 činí 240 Kč.